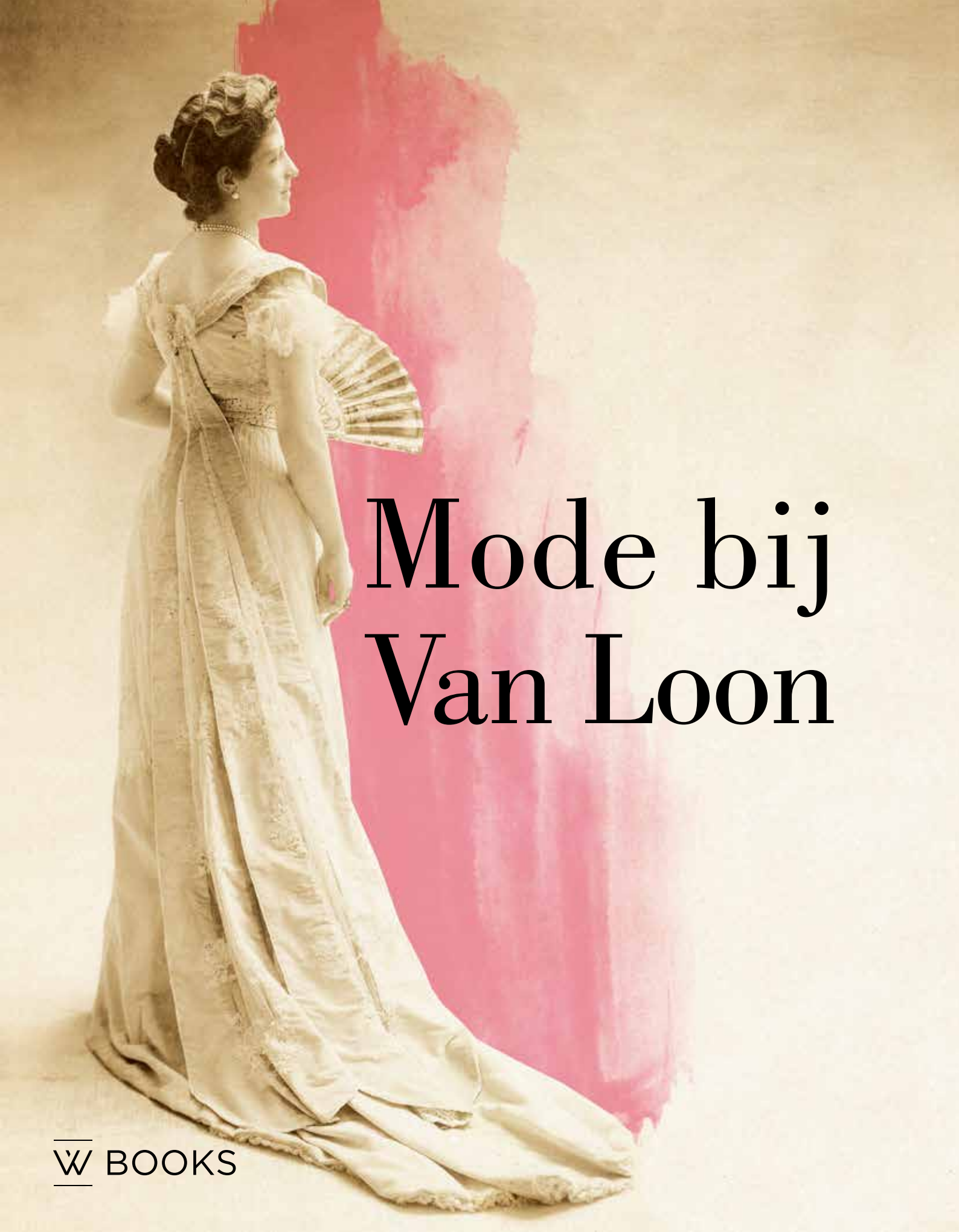

Mode bij Van Loon

Mode bij Van Loon

Wendy van Lith

Valentine Rijsterborgh

Rosalie Sloof

 BOOKS

Vouwwaaijer met gouden montuur van Catherine Borski-Boode, ca. 1875

	Stamboom	5
	Voorwoord	7
	Tonko Grever en Philippa van Loon	
	Zien en gezien worden	9
	Portretten uit de hogere kringen	
	Wendy van Lith	
	Een weloverwogen pose	19
	De vroege fotografie (1860-1920) van de familie Van Loon	
	Valentine Rijsterborgh	
	Kleren maken de familie	33
	Het modegevoel van de familie Van Loon	
	Rosalie Sloof	
	Noten	78
	Colofon	80

Jonkheer Willem Hendrik van Loon 1855 – 1935

x
Thora Nanna Egidius 1865 – 1945

Olga Catharina Antoinetta van Loon 1856 – 1936

x
Samuel Pieter van Eeghen 1853 – 1934
(kinderen)

Jonkheer Hendrik Maurits (Henk) van Loon 1886 – 1949

x
Catherine Adeline (Kitty) van Welderen barones Rengers 1891 – 1985

Louise Marguérite (Daisy) van Loon 1891 – 1947

x
Jonkheer Jacob Alexander Röell 1886 – 1945
(kinderen)

Yvonne Hermance van Loon 1917 – 2011

x
Jonkheer Willem Herman de Beer Poortugael
1906 – 1991

Jonkheer Maurits Nanning van Loon 1923 – 2006

1e x
Ghislaine Jeanne de Vallois 1923 – 1988
(Philippa)
2e x
Martine Louise Amélie Labouchere 1936

Machteld Wilhelmina van Loon 1916 – 1994
x
Jonkheer Oncko Wittewaall van Stoetwegen
1914 – 1991

Jonkheer Hendrik Maurits Jacobus van Loon 1831 – 1901

x

Louisa Catharina Antoinetta Borski 1832 – 1893

Jonkheer Louis Antoine van Loon 1862 – 1953

x

Adèle Françoise Tachard 1864 – 1937

(kinderen)

Ada Wilhelmina van Loon
1858 – 1939

x

Joan Adriaan Hugo baron
van Zuylen van Nijvelt
1854 – 1940
(dochter)

Jonkheer Ernst Hendrik van Loon 1863 – 1944

1e x

Cornelie barones Schimmelpenninck van der Oye
1868 – 1946 (Louis en Antoinette)

2e x

Albertine van Hangest barones D'Yvoy 1867 – 1949

Jonkheer Louis Charles van Loon 1891 – 1955

1e x

Margaretha Maria Verdonk 1889 – 1946

2e x

Catharina Antonia Helena Wigmans 1892 – 1974

Antoinette Cornelia van Loon 1893 – 1981

1e x

Edzard Reint van Welderen baron Rengers 1887 – 1938

2e x

Gotthilf Heinrich Oscar Adam von Bach 1881 – 1963

Detail portret Louise van Loon-Borski, zie pagina 12

The background of the entire page is a classical painting. It depicts a woman from the waist up, wearing a vibrant blue dress with a light blue floral pattern. She is holding a large, ornate fan with a colorful, abstract design. Her right arm is extended towards a large, dark, patterned cushion or piece of furniture. The lighting is dramatic, with strong highlights and deep shadows, characteristic of 17th or 18th-century portraiture.

Zien en gezien worden

Portretten
uit de
hogere
kringen

Adolf Pirsch, Thora van Loon-Egidius, olieverf op doek, 215x110 cm, 1909

foto's is te zien hoe de portretten van het echtpaar fier naast elkaar in de ontvangstsalon hangen.

De portretten die Pirsch schilderde van Olga van Eeghen-van Loon (1856-1936) en haar man Samuel Pieter van Eeghen (1853-1934) lijken op het eerste gezicht meer ingetogen in vergelijking met het echtpaar Van Loon-Egidius. Dat komt voornamelijk door het kleinere formaat en het feit dat ze beiden zittend zijn afgebeeld. Olga draagt een simpele groene jurk, waarschijnlijk van zijdefluweel. Om haar hals hangt een lange parelketting en in haar hand

Adolf Pirsch, Willem Hendrik van Loon, olieverf op doek, 215x110 cm, 1909

heeft zij een populair accessoire uit die tijd: een waaier. Dit is ongetwijfeld de waaier die speciaal voor haar werd gemaakt in Parijs en voorzien is van haar monogram. Het portret van Samuel Pieter van Eeghen lijkt zijn rol als kostverdiener te onderstrepen, ook hij was bankier. Naast hem op tafel liggen boeken en paperassen, hij lijkt gestoord te midden van zijn werk.

Wie denkt dat de doopsgezinde achtergrond van de familie Van Eeghen misschien te maken heeft met de keuze voor een bescheidener portret komt bedrogen uit. Ooit waren ook

deze portretten bijna levensgroot. In het verleden werd de onderkant van beide portretten omgevouwen en achterop vastgeplakt. Waarschijnlijk om ervoor te zorgen dat ze meekonden verhuizen naar een huis met kleinere kamers.

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak voelde Pirsch zich als Duitssprekende niet meer welkom in Engeland en besloot hij naar Nederland te vluchten. Hij trouwde, kreeg een dochter en woonde tot aan zijn dood in Haarlem. Om opdrachten zat hij niet verlegen. Hij schilderde een groot aantal leden van de Nederlandse elite. De koningen, koninginnen en andere belangrijke figuren die hij in het verleden had geportretteerd zorgden ervoor dat menig barones of jonkvrouw nog steeds bij hem aanklopte. Maar zijn ster was dalende. Naar aanleiding van een tentoonstelling met het werk van Pirsch in het oude Waaggebouw in Haarlem in 1926 sprak een recensent over 'lege, pompeuze kleurigheid'. Hij maakte ook de vergelijking met een andere Nederlandse portretschilder: Antoon van Welie. Hoewel ze

elkaar in artistiek opzicht benaderden moest Pirsch toch het onderspit delven vanwege zijn onkunde het 'psychologisch vermogen' van de geportretteerden te vangen.²¹

De sfeer die de recensent schetste vanaf het moment dat hij over de drempel stapte van het Waaggebouw was veelzeggend: 'Ge gaat de hoge stoep op en staat, ietwat ontdaan, in het stemmige oud-Hollandsche interieur tegenover de mondaine en cosmopolitische portretkunst van den Oostenrijker Adolf Pirsch. Glinsterende ridderorden, blinkend satijn, juwelen en kostbare kant; welig décolleté, smeltende lachjes, smachtende blikken.... 't is al hoflucht, die er hangt in het burgerlijke zaaltje (...)'²² Het was duidelijk dat deze moderne bezoeker zich niet meer helemaal thuis voelde in deze oude wereld.

Adolf Pirsch, Samuel van Eeghen, olieverf op doek, 130 x 105 cm, 1909, particuliere collectie

Adolf Pirsch, Olga van Eeghen-van Loon, 130 x 105 cm, 1909, particuliere collectie

Thora van Loon-Egidius ontving rond 1900 vaak dames op de thee in haar grachtenpand aan Keizersgracht 672. Het bezoek bestond uit haar collega's aan het hof, bekende Amsterdamse societyvrouwen, vriendinnen en familieleden. Het grote huis, dat Willem Hendrik en Thora in 1884 van Hendrik Maurits van Loon kregen, was dan ook een perfecte plek om deze bezoekers te ontvangen. Zij werden nadat zij waren voorgereden in hun rijtuig, ontvangen door de voorouders van de familie, die op geschilderde portretten de grote hal en het trappenhuis sierden. In de Blauwe Salon waar de thee werd geschonken, waren echter naast de grote geschilderde portretten ook vele fotografische portretten te zien. Op interieurfoto's uit die tijd zien we dat de kastjes, tafels en bureaus in het huis vol stonden met ingelijste foto's. Aan de hand van deze foto's kon Thora de nieuwste familieontwikkelingen direct tonen aan vrienden en familie: een neefje in een schattig matrozenpak, een verloofde nicht in haar avondjurk of een tante als Dame du Palais aan het hof. Hoewel de salon er in onze ogen wat vol en rommelig uitziet, werd het huis in die tijd beschreven als zijnde "zoo smakelijk en prettig ingericht".²⁶

Het tonen van foto's in de grote salon was een modeverschijnsel dat gevolgd diende te worden naar de heersende conventies. Zo werd het ongepast bevonden om familiekiekjes en ingekleurde foto's in de salon te tonen. Liever toonde men hier de artistieke kabinetfoto's aan het bezoek en werden de persoonlijke foto's in albums bewaard.²⁷ De grote kabinetfoto's, die vaak de geportretteerden ten hele lijve tonen, vormden een eenheid met de geschilderde portretten die in de salons van het huis hingen.

In de decennia volgend op de uitvinding van de fotografie in 1839 schoten de fotostudio's in Nederland als paddenstoelen uit de grond. In Amsterdam vestigden de fotografen zich in het drukke winkelgebied tussen het Centraal Station en de Munt. Tot op heden herinneren de gevels ons aan de studio's die hier ooit gevestigd waren. Op Nieuwendijk nr. L87 liet Albert Greiner de bustes van Niépce en Daguerre, uitvinders van de fotografie, in het fries verwerken. Op het Spui nr. 15-19 herinnert de gevel in Art Nouveau stijl ons aan fotograaf Max Büttlinghausen die het pand in 1894 kocht en omdoopte tot 'Helios', de naam van de Griekse zonnegod en symbool voor het licht waarmee fotografie werkt.

C.F. & L.F. Cordes, Louis Charles van Loon, ca. 1893, daglichtcollodiumzilverdruk

Tot 1900 was de fotografie voorbehouden aan de elite, waaronder de familie Van Loon, die maar al te graag gebruik maakte van dit moderne medium.²⁸ Het feit dat de familieleden al vanaf het eerste stadium gebruik maakten van deze nieuwe techniek, maakte hen ook op dit gebied vernieuwend en ondernemend; fotografen in binnen- en buitenland werden meerdere malen per jaar bezocht. De collectie in Museum Van Loon bestaat dan ook uit honderden foto's, variërend van studiofoto's tot vakantiekiekjes. Tot op heden bezoeken familieleden gerenommeerde fotografen zoals Erwin Olaf en Koos Breukel, waardoor de collectie zich blijft uitbreiden. In dit hoofdstuk zal uiteengezet worden op welke manieren de familie de fotografie gebruikt heeft om zichzelf te presenteren in de jaren waarin de fotografie in Nederland opkwam, 1860-1920.

M. Büttinghausen, Henk van Loon, ca. 1890, albuminedruk met coating

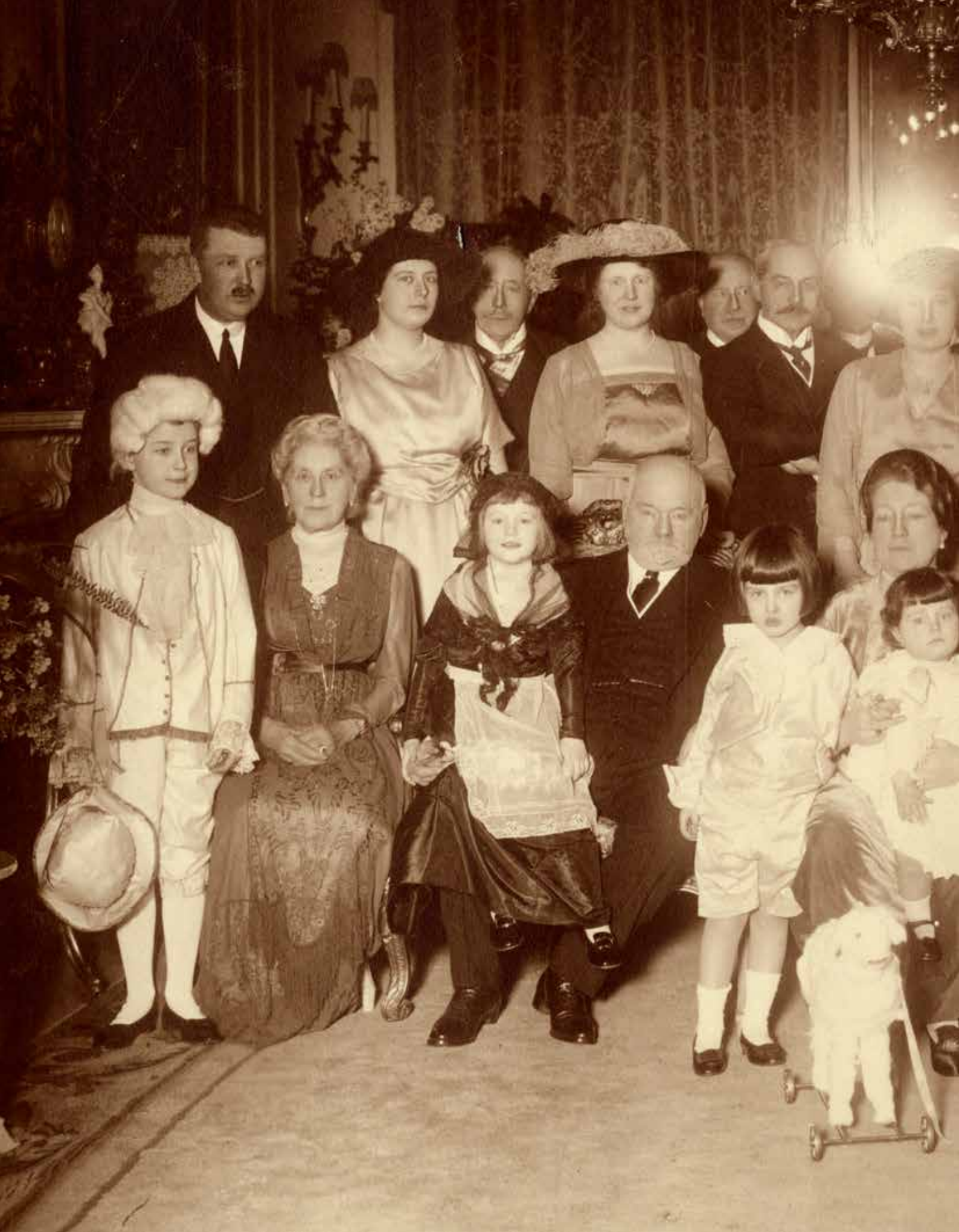
M. Büttinghausen, Henk van Loon, ca. 1895, daglichtcollodiumzilverdruk

Een vergelijking tussen fotografie en schilderkunst: met regelmaat naar de fotostudio

Een belangrijke constatering bij dit onderzoek naar de fotografiellectie van de familie is dat de fotoportretten geen vervanging waren voor de geschilderde portretten. De familie Van Loon liet zich zowel vastleggen door fotografen als door portretschilders. Zo bestelde de familie rond 1909, toen de fotografische ateliers in Amsterdam hoogtij vierden, maar liefst zeven geschilderde portretten bij verschillende schilders, onder wie Philip de László, Adolf Pirsch en Thérèse Schwartze.

Aangezien foto's veel goedkoper en sneller gemaakt konden worden dan schilderijen, was het mogelijk om de fotostudio ieder jaar te bezoeken. Men liet tijdens deze sessies vaak een hele fotoserie maken, waarbij de dames verschillende japonnen konden aantrekken en de heren op diverse manieren poseerden. Dit in tegenstelling tot het bezoek aan het

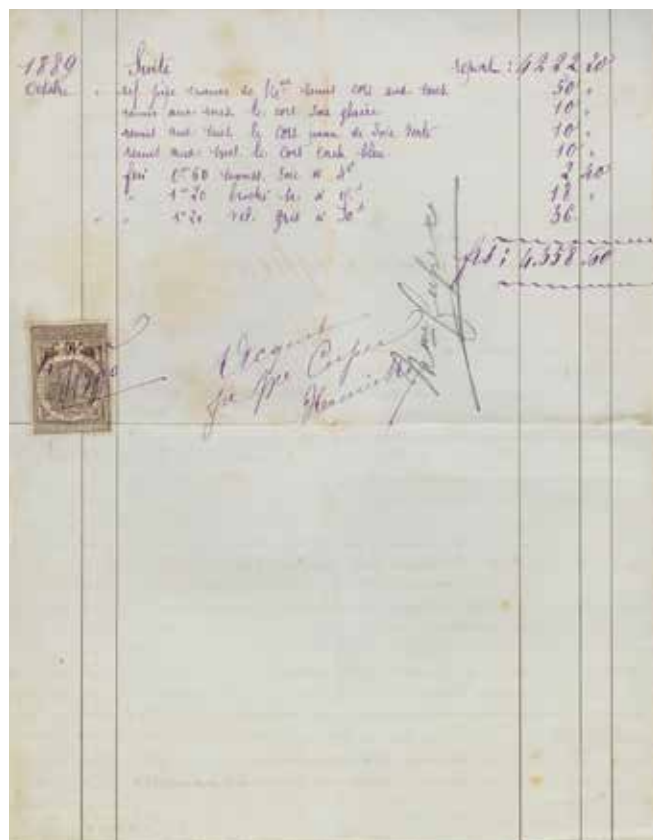
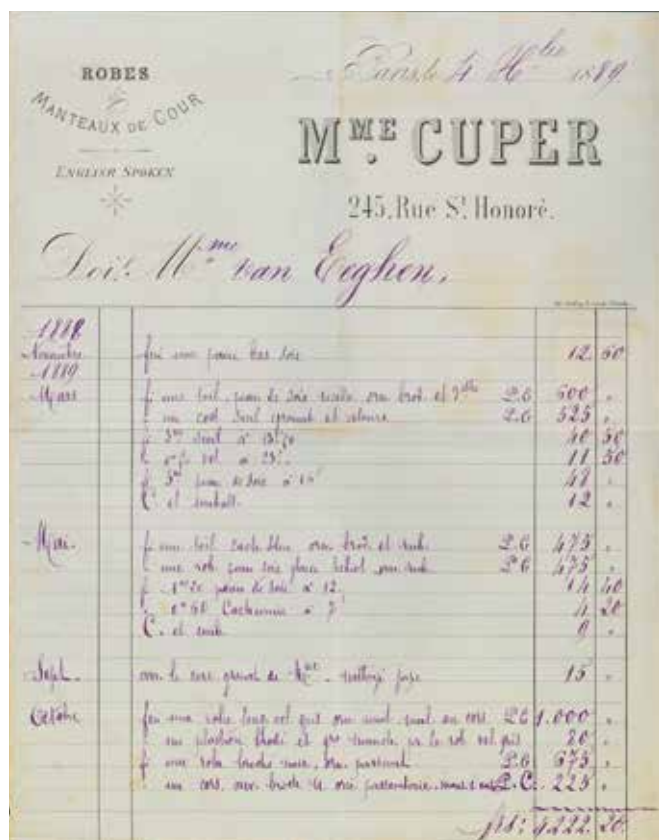
schildersatelier. Schilderijen werden voornamelijk besteld bij belangrijke gebeurtenissen en levensfasen: een portret tijdens de kinderjaren, bij een verloving of huwelijk en wellicht nogmaals op latere leeftijd. Een foto kon, zeker met de bestedingsruimte van de Van Loons, veel vaker gemaakt worden. We zien kinderen als het ware 'opgroeien' dankzij de overgeleverde foto's. Bij jongens is de leeftijd goed te verklaren aan de hand van hun kleding; als peuter droegen zij een rok, na hun zevende jaar vaak een kniebroek en op latere leeftijd een lange broek. Deze overgang is te zien op de vele foto's van jongetjes in matrozenpak. Op een foto van Louis Charles van Loon als peuter zien we dat hij een rok onder het matrozenpak draagt. Een aantal jaren later wordt zijn neef Henk van Loon eveneens in een matrozenpak gefotografeerd. Henk is echter ouder dan zijn kleine neefje en draagt een korte broek onder het uniformpje. Op de laatste foto van Henk in matrozenpak is hij waarschijnlijk 10 jaar oud. Hij draagt een lange broek wat aangeeft dat hij al geen peuter of kleuter meer is.

Kleren maken de familie

Het modegevoel
van de familie
Van Loon

Olga bijvoorbeeld een bontmantel met een ‘matching’ motif van otterbont voor maar liefst 1100 francs bij de Parijse bontwerker Bougenaux-Lolley.⁵⁵

Olga ging voor haar modieuze japonnen naar Madame Cuper, aan de Rue St. Honoré, die zich had gespecialiseerd in ‘robes et manteaux de cour’ zoals het briefhoofd van haar rekeningen vermeldde. Uit de omschrijvingen op de rekeningen blijkt dat Olga tussen 1880 en 1889 bij deze couturière een gevarieerde garderobe aanschafte. Deze werd uitgevoerd in zijdes in allerlei kleuren met de mooiste benamingen, gegarneerd met kanten, linten en borduursels, die soms door Olga zelf werden aangeleverd.

Bijzonder is dat één van Olga's japonnen, gekocht bij dit modehuis, bewaard is gebleven in de modecollectie van het Gemeentemuseum Den Haag.⁵⁶ Olga kwam omstreeks 1893 uiterst stijlvol voor de dag in deze geklede namiddagjapon van zwarte Ottomanzijde en groen zijdefluweel, versierd met passement van zwarte gitten.⁵⁷ Op de aangetroffen rekeningen van Madame Cuper in het archief is deze specifieke japon niet direct terug te vinden. Olga bestelde wel enkele zwarte japonnen, maar die kon ze ook dragen bij een diner of theaterbezoek. Verder bezat een dame met haar sociale

positie sowieso enkele zwarte japonnen met het oog op de strenge, negentiende-eeuwse rouwetiquette. Aangezien er eveneens talloze vermeldingen zijn van vermaakte kledingstukken op andere kledingrekeningen van de Van Eeghens, kan het goed zijn dat de japon er aanvankelijk anders uitzag en later is aangepast. Dit soort japonnen waren een kostbare uitgave en het negentiende-eeuwse modebeeld veranderde snel. De mouwen van een japonlijfje bijvoorbeeld konden eenvoudig worden vervangen door een paar van modieuze snit. Dit zou hier ook goed gebeurd kunnen zijn, aangezien de kopmouwen uitgroeiden tot grote proporties midden jaren negentig. Daarbij komen er na 1890 geen rekeningen van Maison Cuper meer voor in de Van Eeghen-rekeningen.

In de jaren na haar huwelijk bezocht Olga ook in Parijs gevestigde Engelse kleermakers als Redfern & Sons en James Saddler & Co, voor een ‘ulster’ (een getailleerde overjas) of een ‘costume anglais’. Dit laatstgenoemde kostuum was een *tailleur* of mantelpak, waarmee vooral Redfern razendsnel furore maakte in de Parijse modewereld, vooral nadat hij in 1885 een aantal mantelpakken had geleverd voor de uitzet van een van de dochters van koningin Victoria.⁵⁸ Ondanks hun nog steeds ingesnoerde taille

Colofon

Deze uitgave verscheen ter gelegenheid van de tentoonstelling

Mode bij Van Loon

van 3 maart tot en met 30 mei 2016

Afbeelding voorzijde: Studio Nadar, Thora van Loon-Egidijs, ca. 1900

matte daglichtcollodiumzilverdruk, goud- en platinagetoond (bewerkt)

Afbeelding achterzijde: Alexandre Cabanel, Louise van Loon-Borski,

olieverf op doek, 220 x 160 cm, 1887

Uitgave WBOOKS in samenwerking met Museum Van Loon

Auteurs: Wendy van Lith, Valentine Rijsterborgh en Rosalie Sloof

Samenstelling en redactie: Valentijn Carbo, Tonko Grever en Rosalie Sloof

Vormgeving: Maarten Evenhuis

Fotografische verantwoording:

Collectie en afbeeldingen Museum Van Loon, met uitzondering van:

ANP Fotodienst: pagina 75, Gemeentemuseum Den Haag pagina 43, 56-57, 70,

Paleis het Loo: pagina 59, 61 (Stef Verstraaten), particuliere collectie pagina 15,

Rijksmuseum Amsterdam: pagina 52, 53, Stadsarchief Amsterdam pagina 42, 44, 46

Met dank aan: N.W. Conijn, Philippa Colomb de Daunant-van Loon,

Amsterdam Museum / Annemarie den Dekker, Gemeentemuseum Den Haag / Marije Blaasse

en Madelief Hohé, Mieke Grever-Hund, Jacoba de Jonge, mevrouw M.L.A. van Loon-Labouchere,

Kathleen Mahieu, Tassenmuseum Hendrikje / Leonie Sterenborg, Marijke van de Weerd.

Deze publicatie en tentoonstelling werden mede mogelijk gemaakt door:

Vrienden en donateurs Museum Van Loon

FONDS21

Nederlandse Kostuumvereniging

© 2016 WBOOKS / Museum Van Loon

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

ISBN 978 94 625 8125 8

NUR 452, 680

Museum Van Loon

Keizersgracht 672 1017 ET Amsterdam

tel + 31 (0)20.624 52 55

www.museumvanloon.nl

Museum Van Loon
Amsterdam

In 1854 trouwde Jonkheer Hendrik van Loon de schatrijke bankiersdochter Louise Borski. De familie behoorde daardoor niet alleen tot de meest vooraanstaande families, maar ook tot de meest kapitaalkrachtige van Amsterdam. Met name de vrouwen in de familie waren toonaangevend op het gebied van mode.

Mode bij Van Loon geeft aan de hand van portretten, foto's, archiefstukken en bewaard gebleven kleding en accessoires een beeld van het Europese modegevoel van de familie. Van het imponerende statieportret van Louise van Loon-Borski door de Franse societyschilder Alexandre Cabanel, de japon die Thora van Loon-Egidius droeg bij het huwelijk van Koningin Wilhelmina in 1901, de Parijse shopping list van Antoinette van Loon bij beroemde couturiers als Redfern tot de japon van Frans Molenaar die Martine van Loon-Labouchere droeg bij de inhuldiging van Koning Willem-Alexander – al deze stukken vanaf 1850 tot nu worden voor het eerst beschreven en geven een uniek beeld van mode bij Van Loon.

Museum Van Loon

WWW.WBOOKS.COM